

Consiliul pentru Prevenirea Torturii

Mecanismul Național de Prevenire a Torturii

RAPORT

**privind vizita preventivă/de monitorizare
efectuată la Penitenciarul nr.15-Cricova
al Administrației Naționale a Penitenciarelor
la data de 27 aprilie 2023**

Membrii Consiliului pentru Prevenirea Torturii:

**Ceslav PANICO, Avocatul Poporului (Ombudsman);
Maia BĂNĂRESCU, Avocatul Poporului pentru Drepturile Copilului, până în iulie 2023;
Olesea DORONCEANU, membru al Consiliului;
Iuliana CUREA, membru al Consiliului;
Gheorghe BOSÎI, membru al Consiliului;
Ludmila MARANDICI, membru al Consiliului.**

I. PRELIMINARII

La data de 27 aprilie 2023, între orele 10:15–16.00, membrii Consiliului pentru Prevenirea Torturii (în continuare Consiliul/ CpPT) au efectuat o vizită preventivă de monitorizare la Penitenciarul nr.15-Cricova (în continuare P-15) din cadrul Administrației Naționale a Penitenciarelor (în continuare ANP).

- **Denumirea instituției:** Penitenciarul nr.15-Cricova
- **Tipul instituției:** închisă
- **Adresa:** or. Cricova, str. Luceafărul nr.9
- **Data:** 27 aprilie 2023
- **Tipul și/sau obiectivul vizitei:**
 - Monitorizarea situației în P-15 privind respectarea drepturilor persoanelor deținute împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante.
 - Monitorizarea situației și implementării recomandărilor CpPT ca urmare a vizitelor desfășurate anterior (18.12.2018¹).
- **Mandatul CPT:**

Consiliul pentru Prevenirea Torturii a fost instituit la data de 24 octombrie 2016 în corespundere cu prevederile Legii nr.52 din 03.04.2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul).

Scopul Consiliului este de a proteja persoanele împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, în calitate de Mecanism Național de Prevenire a Torturii, în conformitate cu Protocolul opțional la Convenția împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante.

În conformitate cu prevederile art. 30 și 32 din *Legea nr.52 din 2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsman)*, precum și conform punctului 5 din *Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului pentru Prevenirea Torturii*, Consiliul pentru Prevenirea Torturii poate efectua vizite (neanuntate) preventive și de monitorizare în locurile unde se află sau se pot afla persoane private de libertate.

- **Numele membrilor echipei de vizită:**

- Olesia DORONCEANU
- Iuliana CUREA
- Gheorghe BOSÎI

- **Metodologia aplicată:**

Membrii echipei de monitorizare au utilizat mai multe metodologii în scopul colectării și raportării informațiilor necesare: conversații cu personalul administrativ al instituției penitenciare (directorul adjunct al instituției penitenciare, agenți, personal medical, personal pe detenție și reintegrare

¹ <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2019/02/Raport-CpPT-P15-Cricova.pdf>

socială); conversații individuale și de grup cu persoanele condamnate; inspecția încăperilor/spațiilor folosite de persoanele private de libertate; observația; analiza și verificarea registrelor prezentate; analiza rapoartelor de activitate, instrucțiunilor ce reglementează procedurile interne; efectuarea fotografiilor; verificarea termenelor de valabilitate a produselor și a funcționalității dispozitivelor. Datele au fost colectate în cadrul vizitei de monitorizare, inclusiv au fost furnizate de către administrația P-15 atât pe parcursul vizitei cât și după încheierea acesteia.

Accesul membrilor *Consiliului* pe teritoriul instituției a fost realizat fără impedimente.

La începutul vizitei membrii echipei au avut o scurtă discuție cu directorul adjunct al Penitenciarului nr.15-Cricova care a oferit informații generale despre instituție, provocările și impedimentele cu care se confruntă personalul, precum și a oferit suport pentru accesul membrilor *Consiliului* pe teritoriul instituției.

Membrii echipei CpPT au avut acces neîngrădit în toate spațiile din cadrul instituției, la toate dosarele și registrele solicitate, au avut posibilitatea de a purta discuții confidențiale private și în grup cu condamnații. Personalul a manifestat deschidere și cooperare.

În cadrul vizitei au fost monitorizate: blocurile de detenție a condamnaților (6 sectoare pentru deținerea persoanelor condamnate, printre care sectorul nr.1 pentru deținerea condamnaților conform art.206 CE RM și izolatorul disciplinar, carantina), camerele de întrevederi de lungă și scurtă durată, biblioteca, blocul alimentară, cabinetele medicale, curțile de plimbare, stadionul de fotbal, spații destinate ședințelor de judecată online, precum și încăperi pentru personalul instituției.

Consiliul a avut discuții confidențiale cu peste 100 persoane private de libertate (în grup și individuale). Totodată, au fost purtate discuții cu personalul penitenciarului ce activează în serviciile: siguranța și regimul de detenție, medical, reintegrare socială, logistic.

Consiliul a consultat următoarele registre prezentate:

- ❖ Registru de evidență a cazurilor de aplicare a forței fizice și mijloacelor speciale;
- ❖ Registru de evidență a deținuților aflați la greva foamei;
- ❖ Registru de evidență a deținuților cu traumatisme, care s-au automutilat;
- ❖ Registrul de evidență a informațiilor privind evenimentele negative sau cazurile excepționale;
- ❖ Registru de evidență ambulatoriu a deținuților;
- ❖ Registru primire-predare a serviciului;
- ❖ Registru evidență a controlului asupra calității hranei;
- ❖ Registru privind respectarea igienei personale a bucătarilor și bucătarilor auxiliari;
- ❖ Registrului de evidență a deținuților în izolatorul disciplinar;
- ❖ Registrul de vizite a angajaților în Sectorul nr.1(carantina, izolatorul disciplinar, art.206);
- ❖ Registru examinării medicale la intrarea și ieșirea din instituție;
- ❖ Registrul de evidență a persoanelor la greva foamei;
- ❖ Registrul de evidență a recepționării plângerilor privind tortura, tratament inuman sau degradant.

În temeiul Hotărârii de Guvern nr.437 din 15.05.2018 cu privire la organizarea și funcționarea Administrației Naționale a Penitenciarelor (ANP), Penitenciarul nr.15-Cricova amplasat în orașul Cricova, str. Luceafărul nr.9 este o instituție subordonată ANP, care are statut de instituție penitenciară de tip închis, în care își ispășesc pedeapsa condamnați maturi de gen masculin.

În instituție există 6 sectoare distincte de detenție pentru deținuți. Pe lângă spațiile destinate pentru detenția condamnaților, în interiorul penitenciarului există: spațiul destinat serviciului medical, biserica, o încăpere administrativă destinată activităților desfășurate cu condamnații de către serviciile reintegrare și personalul serviciului siguranță și regim, blocul alimentar, terenul sportiv, etc.

Nivelul de ocupare. Separarea categoriilor de deținuți.

Plafonul de detenție al Penitenciarului nr.15 este de **464 persoane²**, la momentul vizitei, erau **deținute 467 persoane**, număr ușor peste plafonul de detenție, chiar dacă în primul trimestru al anului 2023 în instituție au intrat cu 35% mai puțini condamnați decât au ieșit (67 condamnați plecați din instituție în primul trimestru al anului 2023 și 50 condamnați veniți în instituție în această perioadă). Din numărul total de condamnați 34 persoane sunt plasate conform art.206 CE RM, ce au solicitat asigurarea securității personale (la sineizolare) și 1 condamnat plasat în izolatorul disciplinar.

Membrii Consiliului salută reducerea de către ANP a plafonului de detenție de la 600 persoane (conform raportului CpPT în urma vizitei din decembrie 2018) la 464 la momentul vizitei, însă Consiliul constată faptul că un număr mare de condamnați din Penitenciarul nr.15 Cricova, se dețin în condiții de suprapopulare. La fel ca și în alte instituții vizitate anterior, Consiliul a constatat prezența tratamentului diferențiat și repartizarea inegală în spațiile de trai, deținuții fiind plasați în cele mai dese cazuri în secții supraaglomerate cu condiții nesatisfăcătoare de detenție (sectorul nr.1,2,4,6) versus un număr mic de condamnați se dețin în spații spațioase cu condiții foarte bune de trai (sectorul nr.5).

CpPT atrage atenția administrației penitenciarului la soluționarea problemei suprapopulării, deoarece aceasta are o influență negativă asupra tuturor celorlalte aspecte ale detenției și asupra climatului general din cadrul instituției, iar în multe cazuri efectele adverse ale suprapopulării prezintă un risc mare pentru tratamente inumane sau degradante³.

² https://drive.google.com/file/d/1GYKEKdZfwPDESrw_tG4hhnnUH844VSZ-/view

³ Normele CPT <https://www.refworld.org/cgi-bin/txis/vtx/rwmain/opensslpdf.pdf?reldoc=v&docid=4d78829d2>

Totodată, Consiliul salută inițiativa Administrației Naționale a Penitenciarelor de a efectua repartizarea uniformă a condamnaților (Ordinul ANP nr.149 din 22 martie 2023), ce prevede respectarea standardelor CPT cu referire la spațiu și condițiile de trai pentru condamnați. La fel, CpPT va urmări ulterior realizarea ordinului nominalizat atât în Penitenciarul nr.15, cât și în restul instituțiilor din cadrul sistemului penitenciar.

Reforme, schimbări majore, provocări

Conform schemei de personal a Penitenciarului nr.15-Cricova, la momentul vizitei, conform statelor de organizare instituția dispunea de 153 unități de personal, dintre care 11% – vacante (11 unități agenți și 6 ofițeri). În mare parte, funcțiile vacante sunt cele ce implică personalul în relaționarea directă cu persoanele private de libertate.

Consiliul este îngrijorat de faptul că în Penitenciarul nr.15-Cricova, la fel ca în marea parte din instituțiile penitenciare vizitate de către CpPT în anul 2022 (Penitenciarele nr.3, 4, 17) există probleme de angajare a personalului medical, în special la funcția de șef al serviciului medical. Această problemă este și mai gravă atunci când analizăm numărul persoanelor care se dețin în aceste instituții, astfel doar aceste 4 instituții enumerate mai sus dețin 30% din numărul total de persoane condamnate ce se află în custodia sistemului penitenciar.

La fel, Membrii Consiliului reiterează îngrijorarea cu privire la numărul insuficient de unități de personal în Penitenciarul nr. 15 Cricova, responsabili de siguranță și regim penitenciar.

Un alt exemplu de risc major pentru angajați ar fi numărul insuficient de personal responsabil de siguranță pe timp de noapte, deoarece în garda de noapte rămân câțiva angajați (4/5) la un număr total de 467 condamnați.

Sarcinile și încărcătura obligațiilor funcționale ale angajaților este una ridicată, ceea ce are impact negativ atât asupra personalului, provocând stări de stres și epuizare profesională, cât și relațiilor dintre personal și deținuți, prin generare de conflicte sau atitudine negativă.

Incidente majore

Potrivit datelor oferite de către personal, pe parcursul anului 2022 au fost înregistrate: automutilări – 39 cazuri, 2 cazuri de tentativă de suicid și un caz de suicid, greva foamei – 23 cazuri (9 -2023). A fost înregistrat un caz de tentativă de evadare.

În anul 2023 cazuri de decese tentative de suicid sau suicid nu s-au înregistrat.

III. ALTE PROBLEME PERTINENTE

Problemele/impedimentele sesizate de reprezentanții Penitenciarului nr.15 Cricova:

- ✓ Insuficiența de personal implicat în activități de regim și supraveghere, precum și a personalului specializat, motivarea slabă (inclusiv sub aspect financiar) în special a personalului medical;
- ✓ Condițiile de detenție nesatisfăcătoare cu spații suprapopulate, în special în sectoarele 1 și 6;
- ✓ Lipsa unor spații cu condiții decente de trai pentru condamnații ce au solicitat asigurarea securității personale;
- ✓ Lipsesc oportunități reale de a încadra condamnații în câmpul muncii;
- ✓ Nu sunt respectate pe deplin regimul și condițiile de muncă a personalului angajat, care lucrează în ture a câte 24 ore;
- ✓ Insuficiența resurselor financiare pentru reparații capitale.

IV.

TRATAMENTUL DEȚINUȚILOR

Chiar dacă plângeri din partea deținuților referitor la abuzuri din partea angajaților instituției sau alți deținuți nu au parvenit, aceștia au expus, la momentul vizitei, nemulțumiri privind condițiile materiale de detenție, atitudinea nepăsătoare sau ignorantă a gardienilor, lipsa medicilor, prezența și favorizarea subculturii criminale.

Este salutar faptul că alegeri de tortură sau rele tratamente din partea angajaților penitenciarului nu au fost constatate.

Totuși, membrii CpPT în continuare constată prezența *relațiilor informale dintre condamnați, discriminării și tratamentului diferențiat în instituția penitenciară*, cauzate de fenomenul subculturii criminale, *susținut tacit de către angajații penitenciarului*, care crește riscul situațiilor de abuz fizic/psihic între deținuți.

Un indicator al prezenței acestui fenomen este și numărul în creștere a cererilor deținuților ce solicită securitate personală în conformitate cu art.206 CE RM (majoritatea din ei explică că nu sunt de acord cu regulile informale: să joace cărți, să plătească lunar deținuților, etc unica cale de a nu fi supus abuzurilor fiind solicitarea securității personale) care a crescut în anul 2022 de 3 ori mai mult decât în 2021 (2021 -14 cereri, 2022 - 44 cereri). Ca și în vizitele anterioare, s-a

constat că unele categorii de deținuți nu au acces la spații comune, (cum ar fi terenul de fotbal) sau acces limitat (ex. bibliotecă) tratamentul fiind inegal.

Consiliul solicită respectuos personalul penitenciarului să excludă orice formă de tratament discriminatoriu față de persoanele private de libertate.

Documentarea/raportarea leziunilor corporale

Violenta între condamnați

Consiliul constată că numărul leziunilor corporale și automutilărilor la condamnați este în creștere. Astfel, în 2022 au fost înregistrate 106 leziuni corporale (cifră preluată din Registrul, 97 leziuni în Tabelul de indicatori pentru anul 2022 oferite de către ANP) cu 18% mai multe comparativ cu anul 2021. Pentru anul 2023 au fost înregistrate 18 cazuri până la 27 aprilie 2023.

CpPT a constatat și faptul că serviciul medical nu vizitează regulat condamnații în sectoarele locative, prin urmare documentarea leziunilor are loc doar dacă s-a adresat condamnatul sau dacă lucrătorul medical a fost sesizat de personalul administrativ al penitenciarului. Din simpla observare vizuală se constată prezența multiplelor leziuni la mulți condamnați, echimoze, excoriații, edeme. Din afirmațiile acestora, originea leziunii e diversă, de la accident de muncă la altercații neînsemnate cu alți condamnați. Condamnații susțin că nu se adresează la medic pentru fixarea leziunilor, fie din motiv că leziunile sunt neînsemnate fie se tem de eventualele răzbunări din partea celor care i-au agresat. Din declarațiile personalului medical fiecare traumă/leziune se fixează în Registrul de traume, automutilări și leziuni. Din analiza documentației de serviciu, există înregistrări a cazurilor de abuz față de deținuți, totodată, sunt înregistrări în care există suspiciuni că deținutul ar fi fost maltratat, însă este notată explicația acestuia cu referire la proveniența traumatismului ("ochiul vânăt – accident la fotbal la ora 20.20", "căzut de pe pat", etc), și practic nu se consemnează informații privind coerența între spusele deținutului despre originea leziunii și constatarea medicului.

Numărul automutilărilor a crescut cu 49% în 2022 față de 2021 (date preluate din Tabelul de indicatori pentru anii 2021 și 2022). În anul 2023 primul trimestru au fost înregistrate 14 automutilări săvârșite de 6 persoane (două din acestea s-au automutilat de 4 ori). **CpPT recomandă administrației să analizeze și să revizuiască procedurile de intervenție a personalului penitenciar în caz de automutilare prin prisma individualizării cazurilor.**

Este de menționat că cifrele pe care le oferă instituția în rapoartele de bilanț, ANP în Tabelele de indicatori privind activitatea instituțiilor penitenciare și Registrele de evidență nu corespund. Astfel, numărul de automutilări în Nota de bilanț pentru anul 2022 este de 38 (în text găsim și cifra de 30 la capitolul activității serviciului de reintegrare), iar Tabelul de indicatori are 39 automutilări înregistrate. Aceeași situație e și în cazul refuzului de hrană (21 cazuri la Tabelul de indicatori și 23 cazuri în Registrul de evidență a cazurilor de declarare a grevei foamei) sau tentative de suicid (1 caz Tabelul de indicatori, 2 cazuri descrise în Nota de bilanț pentru anul 2022 a instituției). **În acest sens, CpPT este îngrijorat de faptul că pot apărea lacune la**

înregistrarea cazurilor de abuz, sau oricăror alte incidente care pot avea loc în cadrul instituției penitenciare.

Folosirea forței fizice și a mijloacelor speciale

Analizând datele din Registrul de evidență a cazurilor de aplicare a forței fizice și mijloacelor speciale, angajații au aplicat astfel de măsuri în 11 cazuri pe perioada anului 2022 și 2 cazuri în 2023 până la momentul vizitei. Din cele 13 cazuri de aplicare a forței fizice și mijloacelor speciale pentru 2022-2023, 85% din acestea (11 cazuri) s-au înregistrat față de condamnații plasați în sectorul nr.1 (sectorul de tip celulă, în care se dețin condamnați conform art.206, izolatorul disciplinar, carantină), motivele fiind comportamentul agresiv, amenințări la adresa personalului, deteriorarea bunurilor din celule. În acest sens, este clar că angajații au un control mai bun asupra acestui sector, unde pot interveni prompt în situațiile de criză, ceea ce nu poate fi valabil în cazul altor sectoare, chiar dacă datele cu referire la traumatisme, greva foamei, automutilări și alte incidente descriu cazuri practic din toate sectoarele în care se dețin condamnații. Celelalte 2 cazuri de aplicare a forței au fost aplicate condamnaților din sectorul nr.5, un caz din acestea fiind pentru o tentativă de evadare. O altă observație ține de faptul că în 4 cazuri din cele 13 a fost folosit gazul lacrimogen, această metodă fiind aleasă de anumiți angajați. Astfel, în 3 din cele patru cazuri, în înscrieri apare numele aceluiași angajat care a aplicat astfel de mijloc.

CpPT recomandă instruirea continuă a personalului cu referire la procedurile de aplicare a forței fizice și mijloacelor speciale, precum și monitorizarea continuă a cazurilor în care se aplică gazul lacrimogen și alte mijloace speciale, pentru evitarea abuzurilor din partea personalului penitenciar.

În Registrul de evidență a recepționării plângerilor privind tortura, tratament inuman sau degradant pentru anul 2022 au fost 4 cazuri înregistrate, 2 dintre care cu referire la abuz din partea angajaților (condamnații s-au plâns că au fost loviți de angajați).

Consiliul atenționează asupra obligativității personalului penitenciarului de a documenta și informa procuratura teritorială sau specializată despre orice caz, ce ar presupune că deținutul a fost supus unor astfel de fapte, conform prevederilor Ordinului nr.77 din 31.12.2013 a Procuraturii Generale.

Problematika sancțiunilor disciplinare

Cu referire la problematica sancțiunilor disciplinare, Consiliul a observat practici de aplicare excesivă a sancțiunilor cu izolare disciplinară. Pe parcursul anului 2022 din 363 sancțiuni disciplinare aplicate (număr în creștere comparativ cu 2021), 181 (**practic 50%**) au fost sancțiuni de izolare

disciplinară aplicate condamnaților (sanctiune ce poate avea un efect extrem de dăunător asupra sănătății mentale, somatice și sociale a condamnaților⁴).

Examinând Registrul de evidență a abaterilor disciplinare, peste o treime din abaterile disciplinare sunt neprezentarea condamnaților la apelul de dimineață/seară, abatere considerată gravă.

Consiliul atenționează că odată cu potențialele efecte foarte dăunătoare ale încarcerării solitare, principiul proporționalității cere ca izolarea disciplinară să fie folosită ca pedeapsă disciplinară numai în cazuri excepționale și ca ultimă soluție, și pentru o perioadă de timp cât mai scurtă. Datorită faptului că încarcerarea solitară este o restrângere gravă a drepturilor unui deținut, care implică riscuri inerente pentru acesta, nivelul daunelor reale ori potențiale trebuie să fie cel puțin la fel de grave și imposibil de rezolvat prin alte mijloace⁵.

Nu este clar nici cum și în ce condiții se execută această sancțiune, una din problemele instituției fiind lipsa spațiilor pentru detenția solitară. În acest sens, în Penitenciarul nr.15 este funcțională doar o celulă în care se execută astfel de sancțiuni, care se află în condiții nesatisfăcătoare, este foarte rece, neiluminată. Condamnații au menționat că în această celulă au observat foarte des șobolani ("vin prin sistemul de canalizare"). Astfel CpPT constată că plasarea condamnaților în celula din izolatorul disciplinar reprezintă o formă de tratament inuman și degradant, prin urmare activitatea celei urmează a fi sistată cu identificarea unui alt spațiu pentru executarea sancțiunii disciplinare de izolare.

Totodată, numărul mare de sancțiuni pe de o parte și doar un singur spațiu pentru executarea sancțiunii pe de altă parte, face ca un număr mare din condamnați să nu execute de facto această sancțiune, care la expirarea unui an se stinge. În aceste condiții CpPT consideră că aceste sancțiuni sunt formale, nu își au efectul, iar condamnatul este încurajat mai departe să nu respecte regimul de detenție. La fel, este evident faptul că administrația cunoaște această problemă și înțelege efectele, însă numărul sancțiunilor disciplinare cu izolare a crescut cu 5% față de anul 2021.

CpPT constată că rămâne actuală problematica aplicării măsurilor de sancționare prin limitarea contactului cu mediul extern (suspendarea dreptului de a avea întâlniri), conform datelor oferite de administrația instituției, în anul 2022 din numărul total de sancțiuni 37 % au fost sancțiuni sub formă de suspendare a dreptului la întâlniri de scurtă și lungă durată.

Problematica aplicării sancțiunilor disciplinare sub formă de suspendarea dreptului la întâlniri a fost enunțată în rapoartele vizitelor CPT în R. Moldova, atât în 2018⁶, cât și în 2020⁷, care au

⁴ Rezultatele cercetărilor în aceste domenii sunt în lucrarea lui Sharon Shalev: „A Sourcebook on Solitary Confinement” (Mannheim Centre for Criminology, London, 2008), disponibilă pe www.solitaryconfinement.org

⁵ Extras din cel de-al 21-lea Raport general, publicat în 2011, Încarcerarea solitară a deținuților <https://rm.coe.int/16806cccc0>

⁶ Report to the Government of the Republic of Moldova on the visit to the Republic of Moldova carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 5 to 11 June 2018 <https://rm.coe.int/16809022b9>

atenționat autoritățile de a lua măsuri, inclusiv prin revizuirea legislației, astfel încât pedepsele disciplinare aplicate deținuților să nu conducă la interzicerea contactelor cu familia.

Totodată, Consiliul a observat creșterea semnificativă a numărului de stimulări, pentru anul 2022 fiind înregistrate 70 de stimulări, **cu 80% mai multe decât în anul 2021**. Stimulările cu permisiunea de a avea întrevederi de lungă și scurtă durată suplimentare (doar 3 în anul 2022) ar putea facilita ca deținuții să mențină o legătură adecvată cu exteriorul, inclusiv, să dezvolte relațiile cu familiile, cât mai normal posibil⁸.

V. GARANȚILE ÎMPOTRIVA TORTURII ȘI A RELELOR TRATAMENTE

Informații cu privire la drepturile condamnatilor

Condamnații sunt informați despre drepturile și obligațiunile lor odată cu intrarea în instituția penitenciară. Totodată, pe panourile informative sunt afișate foarte multe informații referitor la: regimul zilei, oferta de programe, mandatul CpPT, modele de cereri, planul de evacuare în caz de calamități/incendiu, adrese a diverse instituții, legislația execuțional-penală, etc. Panourile informative sunt amplasate pe coridoarele instituției, și în zone în care circulă aceștia (blocul administrativ, unde se află specialiștii din domeniul de reintegrare, biblioteca).

Conform datelor oferite de administrația penitenciarelor, în anul 2022, instituția a primit 611 petiții adresate administrației, dintre care de la deținuți 436 petiții, număr în creștere cu 76% comparativ cu anul 2021. Cel mai des petițiile s-au referit la probleme ce țin de executarea pedepsei închisorii - 73% și dreptul de a fi informat -23%.

În interiorul penitenciarului există două căsuțe poștale destinate pentru scrisori expediate de către condamnați, una din ele în sectorul nr.1 și cealaltă amplasată astfel încât toți doritorii să aibă acces la aceasta. Pentru menținerea corespondenței în exteriorul penitenciarului, condamnații trebuie să dispună de bani pe contul de peculiu pentru a procura plicuri și timbre, iar lipsa banilor ar putea fi un impediment real în sesizarea eventualelor abuzuri sau cazuri de rele tratamente.

Accesul la un avocat

Accesul la avocat, la fel, nu este îngădit și pentru convorbiri în condiții de confidențialitate se utilizează încăperile destinate întrevederilor de scurta durată.

⁷ Report to the Government of the Republic of Moldova on the visit to the Republic of Moldova carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 28 January to 7 February 2020 <https://rm.coe.int/16809f8fa8>

⁸ The United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (the Nelson Mandela Rules) https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/GA-RESOLUTION/E_ebook.pdf

Notificarea custodiei are loc prin intermediul telefoanelor publice. Condamnații nu au reclamat faptul că le-a fost îngădit acest drept. Pe teritoriul penitenciarului sunt amplasate 5 telefoane publice. Convorbirile telefonice sunt înregistrate, nefiind asigurată confidențialitatea lor.

Ca și în vizitele precedente, Consiliul nu a identificat un mecanism clar/accesibil de depunere a unei plângeri/petiții și scrisori în afara Penitenciarului nr.15 Cricova, în special mecanism care se aplică în cazul plângerilor confidențiale adresate Procurorilor, Avocatului Poporului, asociațiilor obștești privind rele tratamente/alegații la tortură pretinse a fi suferite în penitenciar sau în perioada transportării condamnaților.

VI. ASISTENȚA MEDICALĂ

Statele serviciului medical al Penitenciarului nr.15 Cricova sunt constituite din: șef serviciul medical-funcția vacantă, 4 asistenți medicali atestați, medic psihiatru la funcția de 0,5; medic stomatolog la funcția de 0,5.

La momentul vizitei, în serviciul medical erau prezenți doar 2 asistenți medicali, care acordă asistență medicală în limita competențelor deținute. Dacă în cadrul serviciului medical al penitenciarului sunt îmbunătățiri la capitolul dotări, resurse tehnice, atunci problema de bază este lipsa personalului medical calificat, iar lipsa unui manager în serviciul medical reduce și mai mult din calitatea serviciilor oferite. Directorul adjunct al instituției, a menționat că în lipsa unui medic terapeut, lunar, medicii din cadrul direcției medicale ANP realizează consultarea condamnaților. La necesitate se solicită consultația specialiștilor din cadrul Penitenciarului 16-Pruncul sau se apelează serviciul 112. În discuțiile cu condamnații, aceștia au infirmat această informație, menționând faptul că nu au beneficiat de mult de consultația medicală și nu au medici să realizeze consultații.

CpPT reiterează că standardele CPT stabilesc câteva reguli de bază pentru serviciile de sănătate în penitenciare, prima fiind accesul la un doctor, organizarea serviciului de îngrijire medicală fiind desfășurat așa încât să permită să se răspundă solicitărilor de consult fără nici o întârziere⁹.

Deținuții au menționat că în cazul în care au nevoie de consultația medicului trebuie să meargă în blocul administrativ, în secția medicală. Totuși, Consiliul a întâlnit în sectorul nr.6 un condamnat în etate, cu dezabilitate severă, fără picior, care evident se deplasează greu și care are nevoie de asistență medicală. Deplasarea lui la serviciul medical este una dificilă, însuși deținutul a menționat că nu a fost consultat de mult timp de un lucrător medical.

În conformitate cu prevederile Regulamentului cu privire la organizarea asistenței medicale deținuților în instituțiile penitenciare (ordinul MJ nr.343 din 2022), personalul secției medicale realizează controlul stării sanitaro-igienice în instituție și urmărește respectarea strictă a normelor de

⁹ Norme CPT <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4d78829d2>

igienă în toate sectoarele penitenciarului și la locurile de muncă. În discuțiile cu asistenții medicali aceștia au menționat că nu vizitează regulat sectoarele de trai, deoarece condamnații singuri se adresează. Condamnații la fel au menționat că lucrătorii medicali nu vin prin sectoare și că în cazul anumitor acuze ei se deplasează în secția medicală. **În acest sens, Consiliul este îngrijorat de calitatea controlului stării sanitaro-igienice în instituție.**

CPT consideră că serviciul de îngrijire medicală într-o instituție de detenție poate juca un rol potențial important în combaterea relelor tratamente și poate avea un impact pozitiv asupra întregii calități a vieții în instituția penitenciară¹⁰.

Personalul medical a prezentat fișele medicale unde se fac înscripiții persoanelor examinate la intrare în instituție și fișele de declarare a leziunilor corporale, care erau completate calitativ cu informații descriptive. Asistenții medicali nu au putut oferi multe informații cu privire la activitatea serviciului, ambii fiind în primele zile de muncă în cadrul instituției (unul transferat de la Penitenciarul 16-Pruncul, altul proaspăt angajat).

În staționarul de zi a serviciului medical cu capacitatea 6 paturi erau plasați 4 condamnați. Unii din ei se dețin o perioadă mai lungă de 14-15 zile, ceea ce contravine punct. 124 și 125 Regulamentului cu privire la organizarea asistenței medicale deținuților în instituțiile penitenciare (ordinul MJ nr.343 din 2022).

În instituție derulează programele de reducere a riscului (schimb de seringi) și farmacoterapia cu metadonă. În programul de substituție cu metadonă pe parcursul anului 2022 au fost incluși 11 condamnați. În anul 2022, au fost înregistrate două cazuri de deces - unul prin suicid (strangulare) și un caz de stop cardiorespirator.

Analizând cazurile de declarare a refuzului de hrană, din 32 cazuri pentru anul 2022 și 2 în 2023 (până la momentul vizitei) în 65% acestea nu au durat mai mult de 24 ore, 15% au avut o durată între 1-3 zile și 20% peste 7 zile. Cel mai mult a fost înregistrată o persoană cu peste 50 zile (început la 24.06.22 etapat la Spitalul Penitenciar la data de 18.08.22 cu starea de sănătate "satisfăcătoare") motivul fiind dezacordul față de acțiunile administrației. Este evident că cele 20% din cazuri necesită o atenție deosebită a personalului și o analiză detaliată a problemelor invocate ca motiv pentru refuzul de hrană. Practic o jumătate din ei nu sunt de acord cu decizii ale instanței de judecată, iar cealaltă jumătate nu este de acord cu acțiunile administrației penitenciarului. În acest sens, Consiliul recomandă elaborarea și instruirea personalului privind procedurile de gestionare a cazurilor de declarare a refuzului de hrană luând în calcul problemele invocate, durata plasării, asistența necesară, etc. La momentul vizitei în instituției erau două persoane ce au declarat refuz de hrană, una din acestea mai mult de 6 zile (*motivul este dezacordul cu acțiunea procurorului, în registru motivul indicat fiind „nu este de acord cu condițiile de detenție”*).

¹⁰ Extras din cel de-al 3-lea Raport general, publicat în 1993, „Serviciile de îngrijire a sănătății din închisori”, <https://rm.coe.int/16806ce93c>

Consiliul recomandă instruirea continuă a personalului medical în privința documentării leziunilor corporale, pretinselor acte de tortură, în special despre prevederile Ordinului (comun) nr.77 din 31.12.2013 a Procuraturii Generale privind aprobarea Regulamentului cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant și ale Protocolului de la Istanbul.

La necesitatea acordării asistenței medicale de urgență, Penitenciarul nr.15 solicită serviciul 112. Conform statisticii, în 2022 au fost realizate 110 escortări pentru acordarea primului ajutor medical, 68 escortări pentru consultații medicale și 42 escortări pentru internare la instituțiile medicale.

Secția medicală dispune de un spectru larg de medicamente necesare pentru acordarea asistenței medicale persoanelor condamnate. Actualmente, oferirea asistenței medicale deținuților se limitează la cea prespitalicească.

Grupurile vulnerabile/ persoanele cu necesități speciale

La momentul vizitei în instituție se dețineau 22 persoane cu dizabilități, dintre care: 12 deținuți cu dizabilitate accentuată și 10 deținuți cu dizabilitate medie. Unii din ei sunt plasați în staționarul de zi al secției medicale.

Nici un bloc din cadrul instituției penitenciare nu este adaptat conform standardelor naționale pentru persoane cu dizabilități locomotorii. Penitenciarul nu a identificat spații adaptate atât pentru igienă personală cât și pentru rutină zilnică, practic nu există celule adaptate persoanelor cu dizabilități fizice. Este practic imposibil ca deținutul să se deplaseze singur. Un deținut cu grad de dizabilitate sever, fără picior, este plasat în dormitor la etajul doi, iar WC și baia fiind în subsolul blocului. Condamnatul a menționat că se deplasează când este ajutat de alți condamnați.

Regula 5 din Ansamblul de reguli minime ale Națiunilor Unite pentru tratamentul deținuților (Regulile Nelson Mandela)¹¹, administrația penitenciarelor trebuie să întreprindă toate măsurile rezonabile de cazare și ajustări pentru a asigura ca deținuții cu dezabilități fizice, mentale sau alte dezabilități să beneficieze pe bază egală de acces deplin și eficient la viața din cadrul penitenciarului.

Conform datelor oferite de administrația instituției există o unitate de asistent personal din cadrul detașamentului de deservire gospodărească, pentru asistarea deținuților cu dizabilități din penitenciar.

CpPT recomandă ajustarea și îmbunătățirea condițiilor de trai la necesitățile persoanelor cu dizabilități (cel puțin câteva celule).

¹¹ The United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners, disponibil în limba engleză pe următorul link https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/GA-RESOLUTION/E_ebook.pdf

Conditii materiale generale/igiена/alimentatia

Regula 14 Nelson Mandela prevede că în orice încăpere în care deținuții trebuie să trăiască și să muncească: (a) Ferestrele trebuie să fie suficient de mari pentru ca deținuții să poată citi și munci la lumina naturală, amplasarea acestor ferestre trebuie să permită pătrunderea de aer proaspăt și aceasta chiar dacă este sau nu ventilație artificială; (b) Lumina artificială trebuie să fie suficientă pentru a permite deținutului să citească sau să muncească fără să-și strice vederea.

CpPT constată că există un coraport direct proporțional între condițiile materiale de detenție și nivelul condamnărilor în ierarhia informală. Astfel, aceștea sunt deținuți în condiții de trai inegale, ceea ce constituie atitudine discriminatorie din partea personalului instituției reieșind din segregarea după „apartenență de grup”, începând cu grupul celor „de elită”, până la grupul „de umiliți”, fapt ce se realizează prin plasarea acestora în condiții de deținere semnificativ diferite și acces diferențiat la diferite facilități comune din cadrul instituției.

În penitenciar nu se respectă standardele minime privitoare la spațiul de cazare. Potrivit Regulilor Nelson Mandela, standardele minime prevăd 4 m² pentru o celulă colectivă + instalația sanitară; cel puțin 2 m² între pereții celulei; cel puțin 2,5 m între tavan și podea. Pentru celulele colective, standardele minime sunt 10 m² pentru 2 deținuți + instalația sanitară; 14m² pentru 3 deținuți; 18 m² pentru 4 deținuți

În marea majoritate a sectoarelor condițiile materiale de trai sunt departe de a putea fi numite satisfăcătoare. Per general majoritatea covârșitoare a celulelor sunt suprapopulate, tavanele, pereții, podeaua murdare, lipsește aerisirea adecvată (în unele celule vara este insuportabil de cald), sistem de ventilație nu există, iluminarea este proastă în unele celule sunt insecte și rozătoare. Astfel, condamnații sunt plasați în dormitoare cu suprafețe mari, supraaglomerate, prost aerisite iar toate aceste condiții în ansamblu confirmă faptul detenției în condiții inumane și degradante. Așa, spre exemplu, într-o celulă din Sectorul nr.6, în 87m² sunt plasate 32 persoane, spațiile de dormit sunt delimitate cu ajutorul plapumelor, astfel încât spațiu pentru 2 condamnați este maxim 6 m², iar pe unul din pereții dormitorului este igrasie. CpPT a menționat și în rapoartele anterioare despre riscul răspândirii diverselor maladii infecțioase periculoase, inclusiv răspândirea tuberculozei¹² în dormitoarele unde sunt folosite plapumele pentru delimitarea spațiului.

¹² <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2019/02/Raport-CpPT-P15-Cricova.pdf>

O problemă expusă de către condamnați este legată de faptul că **instituția oferă informații eronate instanțelor de judecată, despre condițiile de trai a acestora în procesele judiciare în care se solicită aplicarea mecanismului compensatoriu pentru condiții proaste de detenție.** Spre regret CpPT constată că condamnații au dreptate deoarece reclamațiile au fost probate prin răspunsuri ale administrației penitenciarului iar starea de fapt nu coincide cu poziția penitenciarului. În acest sens, referindu-ne la exemplu de mai sus, în instanță, de către administrația instituției au fost prezentate informații în care în dormitorul de 87 m² sunt cazați 20 condamnați, nu 32 cum sunt de facto. Astfel de plângeri au fost expuse de condamnați din mai multe sectoare, sectorul nr.2 și sectorul nr.4 (celula 2.c. la fel pentru 15 m² administrația informează că în acest spațiu se dețin 6 persoane când sunt 9 de facto), penitenciarul informează că în dormitor pe lângă paturi există noptieră, masă, scaune, deși de facto în acest spațiu nu sunt pentru că nu există spațiu pentru această mobilă.

Consiliul își exprimă îngrijorarea privind soarta cauzelor pierdute în instanță de către condamnați, din cauza informațiilor eronate oferite de către administrația instituției (condamnații au prezentat copiile deciziilor, în care judecătorul refuză să aplice mecanismul compensator bazându-se pe informația prezentată de instituția penitenciară). CpPT recomandă administrației instituției să prezinte informații veridice, actualizate indiferent în ce instanță urmează a fi prezentate.

Condiții materiale de trai distincte se constată în Sectorul nr.5, unde deținuții sunt vădit favorizați, în condiții – celule de tip hotelier cu încăperi separate (coridor, veceu, baie dotată cu mașină de spălat) dispozitive de divertisment (radiou, playstation, televizor), animale de companie. Celulele sunt cu reparație foarte bună, mobilate, fiind amenajată bucătărie clasică asigurată cu tehnică corespunzătoare (frigider, cuptor cu microunde, fierbător etc). Astfel, sunt celule în care sunt cazați 2 sau 3 condamnați cu dimensiuni de 20-25 m². La momentul vizitei CpPT a constatat că o celulă era încuiată din exterior, iar cheile de la celulă le avea doar condamnatul. La întrebarea către administrație de ce condamnații își permit să încuie celulele, explicații plauzibile nu s-au oferit, iar însuși condamnatul care era plasat acolo a afirmat că încuie celula fiindcă așa vrea el și pentru a împiedica pe alții să intre la el în celulă.

Pe parcursul monitorizării, membrii CpPT au simțit prezența subculturii și prin faptul că mereu erau urmăriți de anumiți condamnați care monitorizau ce fac, unde intră, cu cine discută și despre ce se discută. În celulele mari și suprapopulate condamnații erau vădit intimidați de prezența acestora iar discuțiile confidențiale nu putea avea loc.

Igiena condamnaților

Regula 15 Instalațiile sanitare trebuie să-i permită deținutului să-și satisfacă nevoile naturale în momentul dorit, într-un mod curat și decent.

Regula 16 *Instalațiile de baie și duș trebuie să fie suficiente pentru ca fiecare deținut să aibă posibilitatea și să fie obligat să le folosească la o temperatură adecvată climatului și atât de des pe cât o cere igiena generală conform anotimpului și regiunii geografice, dar cel puțin o dată pe săptămână într-o climă temperată.*

Deținuții au acces la baie o dată în săptămână după un grafic stabilit de administrația penitenciarului. **Membrii Consiliului consideră că este mic numărul cabinelor de duș (9 cabine funcționale) pentru un număr de 467 condamnați, ce se dețin la moment în penitenciar.** În sălile pentru baie este foarte rece, murdar, apa "abia-abia călduță", nu este respectată intimitatea persoanelor condamnate (dușurile nu sunt separate). Majoritatea veceurilor arată deplorabil și necesită a fi înlocuite iar spațiile reparate. În instituția penitenciară funcționează 2 mașini cu capacitățile de 25 kg și o centrifugă industrială. Spălătoriile funcționează conform unui grafic aprobat de administrația instituției, fiind angajați condamnați de la sectorul de deservire gospodărească a penitenciarului. Totuși unii condamnați au afirmat că hainele personale le spală singuri în sălile de baie iar cei plasați în regim de protecție au reclamat faptul că nu au unde usca hainele. Totodată CpPT constată că la majoritatea condamnaților lenjeria de pat era uzată și murdară.

Îmbrăcămintea și încălțăminte condamnăților diferă în dependență de starea financiară, unii sunt curați și îngrijiți alții neîngrijiți, nespălați și cu hainele vechi și uzate.

Administrația penitenciarului susține că furnizează setul de produse igienice o dată în lună: hârtie igienică, periută și pastă de dinți, săpun de față și săpun de rufe, aparat de ras. Deținuții confirmă primirea produselor igienice. **Consiliul recomandă revizuirea setului de produse igienice și includerea și altor produse necesare, precum și revizuirea cantității oferite lunar.**

Accesul la lumina naturală este asigurat prin geamurile din celulă, în unele celule lumina este insuficientă pe timp de zi fiind blocată de prezența paturilor etajate. Accesul la lumina artificială era asigurat de becuri electrice (foarte slabă) din interiorul dormitoarelor.

Accesul la aerisirea naturală este satisfăcător, circulația aerului din încăpere era asigurată prin geamuri, în dormitoare mari unde spațiile sunt delimitate cu plapumă aerisirea este mult mai dificilă. Sistem de ventilare nu există.

Condamnații au menționat că lucrătorul medical nu vine zilnic să verifice starea sanitaro-igienică în sector, sarcină prevăzută în Ordinul MJ nr.343 din 29.12.2022 ce prevede Regulamentul cu privire la organizarea asistenței medicale deținuților în instituțiile penitenciare, punct.44 al.17 și punct.95 al.10¹³.

¹³ ORDIN Nr. 343 din 29-12-2022 privind aprobarea Regulamentului cu privire la organizarea asistenței medicale deținuților în instituțiile penitenciare https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135397&lang=ro

Consiliul menționează Regula 42 din Ansamblul de reguli minime ale Națiunilor Unite pentru tratamentul deținuților (Regulile Nelson Mandela)¹⁴, condițiile generale de trai, inclusiv condițiile legate de iluminare, ventilație, temperatură, condițiile sanitare, nutriție, apă potabilă, acces la aer liber și exerciții fizice, igiena personală, ocrotirea sănătății și spațiul personal adecvat, trebuie să fie aplicate tuturor deținuților fără excepție.

Situația Condamnatilor ce se detin în Sectorul nr.1 (pentru securitate personală conform art.206, în izolatorul disciplinar, greva foamei și celula de carantină)

La momentul vizitei în sectorul nr.1 erau plasați 34 persoane conform art.206, 2 condamnați la refuz de hrană și un condamnat în izolatorul disciplinar. CpPT este alarmat de condițiile materiale improprie de detenție din sectorul nr.1. În cadrul vizitei, a fost constatat faptul că condamnații se dețin în condiții inumane și degradante.

Chiar dacă administrația instituției a realizat anterior recomandările CpPT și a sistat 7 celule în cadrul Sectorului nr.1, condițiile materiale și de trai sunt vădit inferioare și degradante comparativ cu masa generală de condamnați. Practic în tot sectorul sunt condiții nesatisfăcătoare, reprezentate prin încăperi înguste, suprapopulate, cu acces limitat la lumina de zi, lipsa ventilației și a aerisirii corespunzătoare, temperatura înaltă, miros neplăcut, mobilier învechit, lenjerie de pat uzată și plapumele insalubre. Ferestrele sunt de dimensiuni mici și acoperite cu grile metalice, care limitează considerabil accesul la lumina zilei. Lumina artificială este de o intensitate scăzută. În câteva celule, unele wc sunt în stare deplorabilă, astfel necesită reparate și înlocuite obiectele sanitare vechi. Celule de 8 m² în care sunt plasați câte 3 condamnați, face practic imposibilă mobilitatea în acest spațiu.

CpPT menționează că *Conform Ansamblului de reguli minime ale Națiunilor Unite pentru tratamentul deținuților (Regulile Nelson Mandela)¹⁵:*

Regula 13- Toate încăperile de deținere și în special acele care sunt destinate deținuților în timpul nopții, trebuie să corespundă tuturor exigențelor de igienă, ținându-se cont de climă, mai ales în ceea ce privește cubajul de aer, suprafața minimă, iluminatul, încălzirea și ventilația.

Regula 14 - În orice încăpere în care deținuții trebuie să trăiască și să muncească: (a) Ferestrele trebuie să fie suficient de mari pentru ca deținuții să poată citi și munci la lumina naturală, amplasarea acestor ferestre trebuie să permită pătrunderea de aer proaspăt și aceasta chiar dacă este sau nu ventilație artificială; (b) Lumina artificială trebuie să fie suficientă pentru a permite deținutului să citească sau să muncească fără să-și strice vederea.

¹⁴ The United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners, disponibil în limba engleză pe următorul link https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/GA-RESOLUTION/E_ebook.pdf

¹⁵ The United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners, disponibil în limba engleză pe următorul link: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/GA-RESOLUTION/E_ebook.pdf

Condamnații nu au posibilitatea să iasă la plimbare pe parcursul zilei, decât două ore, condiție vădit defavorizată comparativ cu masa totală de condamnați. Curțile de plimbare sunt în stare avariata și necesită reparații.

Condamnații nu au acces la terenul de sport, iar la bibliotecă accesul este limitat (doar în zilele de vineri). În sector există o încăpere pentru activități de reintegrare și un atelier care este foarte mic, ce nu permite aerisirea acestuia, în special când sunt folosite materiale toxice de lucru. La momentul vizitei în atelier lucrau doi condamnați.

Alimentatia detinutilor

În Penitenciarul nr.15-Cricova funcționează blocul alimentar, unde este preparată hrana, care ulterior este distribuită deținuților (în celule pentru sectorul nr.1). Blocul alimentar deține autorizație sanitară și include spații de preparare a bucatelor, depozite pentru produse, prelucrare și spălare a veselei. Hrana este pregătită la patru cazane electrice pentru prepararea hranei, două cazane pe cărbune, o tigaie electrică și o plită electrică în stare funcțională. La blocul alimentar sunt angajați 14 condamnați. A fost prezentat meniul afișat în bucătărie, cu tabelul de repartizare a produselor alimentare (per grame) săptămânal. **Regimul alimentar trebuie să fie calitativ (proteine, fructe, legume proaspete).**

Din discuții cu condamnații, aceștia, nu întotdeauna sunt mulțumiți de calitatea/cantitatea și gustul alimentației preparate în blocul alimentar al instituției. Deținuții au menționat că pot găsi în mâncare pene. Mulți au spus că primesc foarte rar ouă. Totodată, Oficiul Avocatului Poporului a recepționat mai multe cereri de la deținuți privind calitatea nesatisfăcătoare a hranei în Penitenciarul nr.15 Cricova.

Consiliul recomandă administrației penitenciarului să ia măsuri pentru îmbunătățirea calității preparării hranei și implicarea personalului calificat în acest scop, prin instruirea specializată în bucătărie a condamnaților care sunt implicați în prepararea hranei.

VIII.

REGIM ȘI ACTIVITĂȚI

Potrivit Regulilor Nelson Mandela fiecare deținut trebuie să petreacă timpul înafara celulei fiind implicat în activități educaționale, sportive, muncă, recreere, culturale. Obiectivul ar trebui să fie 8 ore înafara celulei. Standardul prevede minim o oră de plimbări la aer liber cu posibilitatea de a face exerciții fizice adecvate, accesorii pentru odihnă (scaune) și protecție (ninsoare/ploaie).

Condamnații se pot deplasa ușor, pe parcursul zilei, la mai multe spații din interiorul penitenciarului și au acces la serviciul medical, blocul administrativ în care se realizează activități de reintegrare

socială, bibliotecă, biserică, etc. În penitenciar activează o biserică, biblioteca, se desfășoară procesul de instruire vocațional-tehnică, sunt realizate programe educative și psiho-sociale, activități sportive (teren de fotbal în curtea instituției) și ocupaționale.

Conform datelor oferite de directorul adjunct al instituției deținuții au posibilitatea să fie instruiți la 3 specialități: electrician, tencuitor și sudor – la instruire implicați 29 condamnați.

Biblioteca este spațiul în care sunt desfășurate programele de grup. CpPT consideră că spațiul în care se desfășoară programele de educație sau cele psiho-sociale trebuie să fie unul separat, astfel ca să nu fie perturbată ședința de program de alți condamnați care au nevoie de literatură din bibliotecă. La fel nu este clar cum se realizează oferta de programe dacă există un sigur spațiu pentru aceste activități.

Programele educative și cele de asistență psiho-socială sunt realizate în baza ofertei de programe aprobate de ANP, în dependență de nevoile identificate și planurile individuale de executare a pedepsei. Cu toate acestea la momentul vizitei marea majoritate a condamnaților nu erau implicați în activități de reintegrare.

În penitenciar nu există locuri de muncă, decât 50 funcții la deservirea gospodărească ceea ce constituie 10% din numărul persoanelor din instituția penitenciară. Conform datelor oferite de către administrație pe parcursul anului 2022 încă 66 condamnați au participat la munci neremunerate. Astfel, practic 80% din condamnați nu au o ocupație pe parcursul zilei.

Lipsa activităților ocupaționale influențează negativ asupra climatului în instituție, precum și sănătății mintale a condamnaților. În acest sens, **Consiliul îndeamnă administrația penitenciarului să creeze oportunități pentru a implica condamnații atât în activități educative, cât și la munci, fie ele remunerate sau neremunerate.** Totodată, Consiliul încurajează administrația penitenciarului de a depune maximum efort (pentru diversificarea programelor psiho-educative/ocupaționale), astfel ca, să fie maximum posibilă aplicarea Regulei 4 Nelson Mandela privind prevenirea recidivei și utilizarea termenului de detenție, pentru a asigura reintegrarea unor astfel de persoane în societate după eliberare, astfel încât aceștia să poată duce un mod de viață independent și să respecte legea.

Consiliul salută faptul că administrația penitenciarului implică categoriile de condamnații într-un număr mare de activități sportive, însă recomandarea Consiliului este ca toți condamnații să aibă acces la terenul de fotbal din curtea instituției.

Contactul cu lumea exterioară

Pentru petrecerea întrevederilor Penitenciarul nr.15-Cricova dispune de un sector separat cu camere pentru întrevederi de lungă durată și camere pentru întrevederi de scurtă durată. Camerele pentru

întrevederi de lungă durată sunt dotate de obicei, din sursele condamnaților. La momentul vizitei, în penitenciar, de dreptul la întrevederi de lungă durată nu beneficia nici un condamnat.

Administrația penitenciarului susține că, dreptul deținuților de a primi și expedia corespondență nu este îngrădit. În acest sens, sunt disponibile cutii poștale, iar la cerere deținuții primesc rechizitele necesare pentru expedierea corespondenței. Deținuții au confirmat că pot primi și expedia corespondența din cont propriu și foarte rar se eliberează rechizite de către instituție.

IX. STATUTUL IMPLEMENTĂRII RECOMANDĂRILOR CpPT

Nr.	Constatările CpPT 2018	Starea de fapt în 2023
1	De a elabora de comun cu ANP un Plan instituțional de redresare a tuturor aspectelor de detenție în baza recomandărilor expuse, inclusiv prin fortificarea măsurilor administrative și resurselor umane, cu prezentarea lui către Consiliu	<u>Recomandarea se mentine</u> Personalul nu au putut prezenta un Plan de implementare a recomandărilor anterioare deși unele recomandări anterioare au fost implementate.
2	Elaborarea unui mecanism eficient de protecție a personalului medical care raportează pretinsele cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant în ordinea stabilită de Ordinul nr.77 a Procuraturii Generale/ 572 a Ministrului Justiției din 31.12.2013	Menținută
3	Evaluarea celulelor din penitenciar (de deținere pe motiv de izolare disciplinară și pe motiv de asigurare a securității personale) cu asigurarea supravegherii sudării lacătelor / ușilor celulelor sistate (recomandare menținută)	Menținută

4	Analiza practicii instituționale de izolare pe 24 ore până la decizia șefului penitenciarului cu excluderea eventualelor abuzuri în acest sens (recomandare menținută).	Nu a fost verificată
5	Asigurarea plasării publice ale rapoartelor de activitate a instituțiilor penitenciare (separat per instituție) în vederea asigurării vizibilității și accesului la informație (recomandare menținută)	Mentinuta
6	Evaluarea cazurilor de leziuni traumatice și automutilări în anul 2018 în vederea identificării acțiunilor/inacțiunilor administrației penitenciarului pentru asigurarea condițiilor sigure de detenție cu prezentarea către CpPT (recomandare menținută).	Menținută
7	Instruirea personalului penitenciar în domeniul prevenirii torturii, tratamentului inuman și degradant	Menținută
8	Instruirea personalului penitenciar în domeniul tehnicilor nonviolente de de-escaladare a situațiilor de conflict.	Parțial realizată
9	Instruirea personalului penitenciar în documentarea leziunilor corporale, pretinselor acte de tortură și despre prevederile Protocolului de la Istanbul („Manual de investigare eficientă și documentare a torturii și a altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante”) - recomandare menținută.	Menținută
10	Actualizarea panourilor informative din cadrul sectoarelor locative cu privire la instituțiile ce pot fi apelate în caz de încălcări ale drepturilor persoanelor deținute, inclusiv rolul CpPT pentru prevenirea torturii (recomandare menținută).	Parțial realizată
11	Asigurarea deținerii persoanelor aflate în refuz de hrană în condiții adecvate cu excluderea paturilor în două nivele, inclusiv plasarea informației privind acest subiect în bibliotecă.	Realizat
12	Sistarea celulei utilizate în prezent pentru detenția persoanelor ce au declarat greva foamei ca fiind sub pragul minim de 6m2.	Realizat
13	Reparația băii din sectorul nr.1 în vederea asigurării respectului pentru demnitatea umană și unui grad dezirabil de condiții sanitaro-igienice.	Menținută

14	Reparația și dotarea corespunzătoare a cabinetului medical din sectorul nr.1, inclusiv asigurarea lui cu acces adecvat la lumină	Menținută
15	Asigurarea documentării pretinselor acte de tortură în corespundere cu Ordinul (comun) nr.77 din 31.12.2013 a Procuraturii Generale privind aprobarea Regulamentului cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant.	Menținută
16	Excluderea practicii de folosire a perdelelor în marile dormitoare (recomandare menținută)	Menținută
17	Asigurarea managementului deșeurilor rezultate din activitatea medicală, conform prevederilor Legii nr. 209 din 29.07.2016 privind deșeurile, inclusiv elaborarea Planului instituțional de gestionare (recomandare menținută)	Nu a fost verificată
18	Asigurarea condițiilor de tratament adecvat a persoanelor cu dependență de opioide în regim comun de detenție (recomandare menținută).	Parțial realizată
19	Elaborarea Strategiei privind diminuarea influenței subculturii criminale în vederea asigurării condițiilor sigure de detenție, inclusiv accesul adecvat la programe de tratament a dependenței de droguri și accesul la medic (recomandare menținută).	Menținută
20	Elaborarea și distribuirea materialelor informaționale pentru deținuți privind refuzul la hrană.	Nu a fost realizat

X. CONSTATĂRI LA MOMENTUL VIZITEI:

1. CpPT constată lipsa unui Plan de implementare a recomandărilor CpPT urmare a vizitelor din 2018. Din numărul total de recomandări formulate în 2018, 60% din recomandările anterioare se mențin, 10% au fost realizate, 15% parțial realizate, 5% nu au fost realizate (10% nu au fost verificate).
2. CpPT constată că numărul deținuților a fost substanțial redus, însă problema suprapopulării există încă într-o bună parte din sectoarele penitenciarului, aceasta influențând negativ asupra tuturor celorlalte aspecte ale detenției și asupra climatului general din cadrul instituției.

3. CpPT constată că deținuții sunt repartizați inegal și tratați diferențiat, astfel în penitenciar există secții supraaglomerate cu condiții nesatisfăcătoare de detenție versus secții spațioase cu condiții foarte bune de detenție.
4. CpPT constată condiții materiale de detenție nesatisfăcătoare din spațiile de trai, în deosebi în sectorul nr.1, care contravin tuturor normelor sanitar-igienice, unele din ele cu posibilitate minimă de pătrundere a luminii naturale. În celule pentru o persoană sunt plasați câte 3 deținuți, ce face practic imposibilă mobilitatea în acest spațiu. Situație diametral opusă în sectorul nr.5, celulele pe care condamnații le-au reparat din surse proprii.
5. CpPT constată limitarea anumitor drepturi pentru condamnații plasați conform art.206 în sectorul nr.1. Condamnaților li se oferă doar 2 ore de plimbare, aceștia nu au acces la anumite spații cum ar fi terenul de fotbal, etc.
6. CpPT constată faptul că instituția penitenciară oferă informații eronate și incomplete instanțelor de judecată despre condițiile de trai a acestora în procesele cu referire la mecanismul compensatoriu.
7. CpPT constată puține spații pentru realizarea programelor educative și psiho-sociale.
8. CpPT constată problema asigurării cu personal medical și organizării serviciilor, ceea ce limitează accesul la servicii medicale a condamnaților a garanțiilor de sănătate.
9. CpPT constată insuficiența produselor igienice care sunt oferite doar o dată pe lună (ex. săpunul) și lipsa unor produse (ex. șampon).
10. CpPT consideră că numărul cabinelor de duș este insuficient pentru numărul total de 467 condamnați. Accesul la baie nu este îngăduit, însă nu este respectată intimitatea persoanelor condamnate (dușurile nu sunt separate).
11. CpPT constată necesitatea instruirii personalului penitenciar în documentarea leziunilor corporale, pretinselor acte de tortură și prevederile Protocolului de la Istanbul.
12. CpPT constată lipsa unor celulele accesibile persoanelor cu dizabilități locomotorii, nefiind adaptate la necesitățile acestora spațiile locative, băile, veceurile. La fel există foarte multe bariere, care îngădesc deplasarea deținuților cu dizabilități spre spațiile de deplasare din penitenciar, cum ar fi existența scărilor către curțile de plimbare și cabinetele medicale.
13. CpPT constată deficiențe în asigurarea condițiilor minime de trai, multe din celule necesitând reparații, unele wc-uri fiind în stare deplorabilă.
14. CpPT constată insuficiența de personal și încărcătura excesiv de mare cu sarcini de serviciu pentru majoritatea personalului instituției, ce influențează negativ calitatea și cantitatea serviciilor realizate.
15. CpPT salută inițiativa Administrației Naționale a Penitenciarelor de a efectua repartizarea uniformă a condamnaților (Ordinul ANP nr.149 din 22 martie 2023), ce prevede respectarea standardelor CPT cu referire la spațiu și condițiile de trai pentru condamnați.

XI. RECOMANDĂRI ACTUALIZATE:

A. Ministerul Justiției:

1. Majorarea statelor de personal (inclusiv medical) și elaborarea unui set de facilități ce vor motiva candidații și asigura completarea funcțiilor vacante, în scopul realizării conforme a sarcinilor prevăzute de legislația națională și recomandările internaționale și pentru a evita situații de supraîncărcare și de risc pentru personal.
2. Implementarea unei Strategii (acțiuni) de diminuare a subculturii criminale, în vederea oferirii tratamentului egal și nediferențiat tuturor persoanelor deținute în instituțiile penitenciare și excluderii oricăror forme de tratament discriminatoriu față de persoanele private de libertate.

B. Administrația Națională a Penitenciarelor:

1. Elaborarea de comun cu Penitenciarul nr.15-Cricova a Planului instituțional de redresare a aspectelor invocate de CpPT în cadrul vizitelor realizate cu remiterea lui în termen de 30 de zile de la primirea acestui Raport.
2. Întreprinderea măsurilor ce vor soluționa problema suprapopulării și respectarea standardului de cel puțin 4 m.p în spațiile locative pentru deținuți, conform prevederilor naționale, cât și actelor internaționale, recomandărilor Comitetului European Pentru prevenirea Torturii.
3. Implementarea unei Strategii (acțiuni) de diminuare a subculturii criminale, în vederea oferirii tratamentului egal și nediferențiat tuturor persoanelor deținute în instituțiile penitenciare și excluderii oricăror forme de tratament discriminatoriu față de persoanele private de libertate.
4. Instruirea continuă a personalului cu referire la procedurile de aplicare a forței fizice și mijloacelor speciale, precum și monitorizarea continuă a cazurilor în care se aplică gazul lacrimogen și alte mijloace speciale, pentru evitarea abuzurilor din partea personalului penitenciar.
5. Îmbunătățirea condițiilor generale de trai, aplicate tuturor deținuților fără excepție, inclusiv condițiile legate de suprafață, iluminare, ventilație, temperatură, condițiile sanitare, nutriție, apă potabilă, acces la aer liber și exerciții fizice, igiena personală, ocrotirea sănătății etc.
6. Instruirea continuă a personalului medical și nonmedical în domeniul documentării leziunilor corporale, pretinselor acte de tortură despre prevederile Protocolului de la Istanbul („Manual de investigare eficientă și documentare a torturii și a altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante”) și Ordinul (comun) nr.77 din 31.12.2013 a Procuraturii Generale privind aprobarea Regulamentului cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant.
7. Evaluarea cazurilor de leziuni traumatiche, automutilări și a deceselor în vederea identificării acțiunilor/inacțiunilor administrației penitenciarului pentru asigurarea condițiilor sigure de detenție.

8. Identificarea necesităților și elaborarea unui plan pe întreg sistemul penitenciar privind acomodarea instituțiilor penitenciare pentru deținuții cu dizabilități.
9. Colaborarea cu Ministerul Educației în vederea diversificării programelor de orientare vocațional-tehnică în dependență de nevoile și abilitățile condamnaților, precum și cerințelor de pe piața muncii.
10. Majorarea statelor de personal (inclusiv medical) și elaborarea unui set de facilități ce vor motiva candidații și asigura completarea funcțiilor vacante, în scopul realizării conforme a sarcinilor prevăzute de legislația națională și recomandările internaționale și pentru a evita situații de supraîncărcare și de risc pentru personal.

C. Penitenciarului nr. 15 Cricova

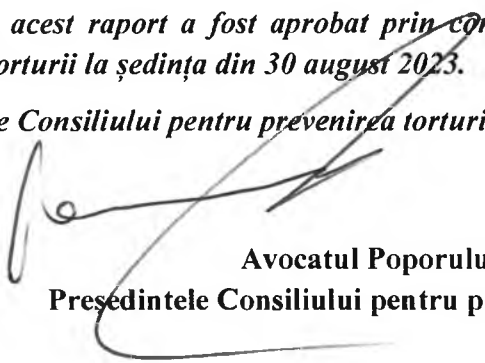
1. Elaborarea de comun cu ANP a Planului instituțional de redresare a aspectelor invocate de CpPT în cadrul vizitelor realizate cu remiterea lui în termen de 30 de zile de la primirea acestui Raport.
2. Repartizarea uniformă a condamnaților, ce prevede respectarea standardelor CPT cu referire la spațiu și condițiile de trai pentru condamnați.
3. Oferirea informațiilor veridice cu referire la condițiile în care sunt deținuți condamnații instanțelor de judecată în cauzele cu referire la mecanismul compensatoriu.
4. Analiza practicii disciplinare și revizuirea procedurilor de aplicare a sancțiunilor a căror executare este practic imposibilă.
5. Adaptarea infrastructurii penitenciarului la necesitățile persoanelor cu nevoi speciale.
6. Îmbunătățirea condițiilor generale de trai, aplicate tuturor deținuților fără excepție, inclusiv condițiile legate de iluminare, ventilație, temperatură, condițiile sanitare, nutriție, apă potabilă, acces la aer liber și exerciții fizice, igiena personală, ocrotirea sănătății etc. (în special sectoarele nr.1, 6).
7. Sistarea activității celulei folosită în calitate de izolator disciplinar unde se plasează condamnații pentru executarea sancțiunii disciplinare și identificarea altui spațiu care să corespundă cerințelor minime de suprafață și igienă.
8. Implicarea condamnaților din sectorul nr.1 în activități ocupaționale, programe educative și psihosociale.
9. Reparația băii din sectorul nr.1 și a veceurilor în vederea asigurării respectului pentru demnitatea umană și unui grad dezirabil de condiții sanitaro-igienice (*recomandare menținută*).
10. Instruirea continuă a personalului cu referire la procedurile de aplicare a forței fizice și mijloacelor speciale, precum și monitorizarea continuă a cazurilor în care se aplică gazul lacrimogen și alte mijloace speciale, pentru evitarea abuzurilor din partea personalului penitenciar.
11. Îmbunătățirea calității preparării hranei și implicarea personalului calificat în acest scop, prin instruirea specializată în bucătari a condamnaților care sunt implicați în prepararea hranei.
12. Instruirea personalului penitenciar în domeniul prevenirii torturii, tratamentului inuman și degradant.

13. Studierea motivelor actelor de autoagresiune, declarării grevei foamei sau acțiuni de violență, pentru a identifica sursele acestora, precum și nevoia de a îmbunătăți anumite servicii oferite condamnaților.
14. Asigurarea documentării pretinselor acte de tortură în corespundere cu Ordinul (comun) nr.77 din 31.12.2013 a Procuraturii Generale privind aprobarea Regulamentului cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant.
15. Organizarea serviciului medical conform normelor în vigoare și asigurarea deținuților cu servicii medicale de calitate.
16. Implicarea condamnaților atât în activități de reintegrare, cât și la munci, fie ele remunerate sau neremunerate.

Informarea CpPT privind măsurile luate în vederea implementării recomandărilor sau a măsurilor și termenii de implementare ale acestora, conform legii.

Prin prezenta semnătură, confirmăm că acest raport a fost aprobat prin consens de către toți membrii Consiliului pentru Prevenire a Torturii la ședința din 30 august 2023.

Raportul se semnează doar de Președintele Consiliului pentru prevenirea torturii.

**Ceslav PANICO,
Avocatul Poporului (Ombudsmanul)
Președintele Consiliului pentru prevenirea Torturii**